

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. Utrum de ratione legis sit, quod ad commune bonum ordinetur,
quod sit perpetua, & quod pro communitate feratur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Confirmatur : De ratione legis est obligare subditum ad aliquid agendum , ut patet ex supra dictis : Sed in iudicio intellectus practici non includitur hæc obligatio , nam optimè stat Principem iudicare esse conveniens ut subditus aliquid operetur , taleque iudicium innotescere subdito , & tamen ex vi illius non obligari , dum non accedit intimatio quâ ei præcipitur ut illud operetur : Ergo lex non consistit essentialiter in actu iudicii practici , antecedente electionem , sed in actu imperii ad illam subsecuto , quo Princeps ordinat subditum ad aliquid agendum , intimando , vel denunciando .

20. Dixi autem , vel potius in aliquo per ipsum constituto , quia licet lex constituatur per ipsum actum imperii , in eo tamen non consistit formaliter , sed in aliquo ab imperio formaliter distincto , & ab ipso originato , nimirum in quodam dictamine aut verbo practico ipsius actus imperii , ut docet Conradus hic art. 1. dicens : *Lex est aliquis rationis sicut dictamen ejus , ab ipsa & in ipsa existens subjective tanquam terminus actus intelligendi practici , scilicet imperii .* Et infra circa solutionem secundi : *Lex (inquit) pertinet ad actum rationis practice , tanquam ejus dictamen & verbum practicum .*

21. Id etiam colligitur ex D. Thoma hic art. 1. ad 2. ubi ait quod sicut in operationibus externis est distinguere operationem & operatum per ipsam , sicut & diffinitum ab & diffinitione distinguitur ; ita in actibus intellectus tam practici , quam speculativi distinguuntur actio & terminus productus per illam , ut in intellectu speculativo terminus primæ operationis est definitio , secundæ verò est enuntiatio , & tertiæ argumentatio : in practico autem sunt propositiones & dictamina practica , quæ fiunt per actiones practicas intellectuales , de quorum numero est lex , quæ est quoddam constitutum per actum rationis , nimirum quoddam dictamen practicum , seu verbum dictatum per actum imperii .

22. Ratio etiam id suadet : Lex enim habet se ad intellectum & ejus actum , sicut idea se habet ad intellectum artificis & artem , utraque enim est mensura , regula , & exemplar ; illa quidem morum , ista verò rerum per artem faciendarum : Sed ideo est terminus mediæ artis in intellectu productus : Ergo & lex erit terminus medio imperio productus , & verbum practicum illius .

23. Confirmatur : Lex est in intellectu Principis non tantum subjective , sed etiam objective , tanquam cognitum in cognoscente , Princeps enim dum legem profert , ad eam attendit , & ipsam cognoscit : Ergo non est actus intellectus practici , sed potius ipsum verbum practicum , & terminus conceptionis practice , & imperii , quo Princeps subditos ordinat ad aliquid faciendum .

ARTICULUS II.

Virum de ratione legis sit , quod ad commune bonum ordinetur , quod sit perpetua , & quod pro communitate feratur ?

§. I.

Triplici conclusione hæc triplex difficultas resolvitur .

24. Dico primò : De ratione legis est , quod sit propter bonum commune . Ita docuit Pla-

A to lib. 1. de legibus , ubi ait , *leges condendas esse publicæ pacis gratiâ , & Cicero , qui similiter lib. 1. de legibus dicit constituendas esse leges publicæ salutis causâ .* Idem docet Iudorus lib. 5. Etymologiarum , ubi ait quod *lex est nullo privato commodo , sed pro communi utilitate civium conscripta , juxta illud duodecim Tabularum , Salus populi , suprema lex esto .* Item S. Basilius homil. 12. in principium Proverbiorum , non longè ab initio , dixit leges debere esse ad consequendum in communi bono utilitatem , & non ad privata commoda respicientes . Ibidemque addit , in hoc tyrannum à Rege differre , quod ille sua ipsius quomodocumque & undecumque respicit , ac tucur ; hic subditis consulere tantum querit . Et Aristoteles 8. Ethic. cap. 10. initio : *Tyrannus (inquit) suam , Rex subditorum utilitatem spectat .* Denum omnes Theologi & Juristæ in eo conveniunt , de ratione & substantia legis esse , ut pro bono communi feratur . Unde lex naturalis tendit de se ad bonum commune totius naturæ humanæ ; leges divinæ positive , tendunt omnes ad Dei gloriam , & communem hominum utilitatem , juxta illud Isaia 51. *Lex à me exiit , & iudicium meum in lucem populorum requiescet .* Leges quoque humanæ , tam civiles , quam Ecclesiasticæ , referuntur res ipsæ & omnino referri debent ad bonum commune , & ad illud esse utiles ; alioquin feruntur invalidè ,

B & verè leges non sunt ; nam potestas ferendi leges non est data hominibus , sive à Deo , sive à Republica , nisi propter bonum commune .

Eandem veritatem demonstrat S. Thomas hic art. 2. duplici ratione . Prima sic breviter ac perspicue à Conrado proponitur : Lex est in intellectu practico circa illa quæ fiunt ad finem : Ergo debet reduci & regulari per prima principia intellectus practici : Sed primum principium in practico est ultimus finis & beatitudo : Ergo lex omnis regulari debet & reduci ad ultimum finem seu beatitudinem , quæ est commune bonum ; Unde lex naturalis ordinatur ad beatitudinem naturalem , quæ est bonum commune sibi proportionatum ; lex verò supernaturalis , ad beatitudinem supernaturalem ; civilis autem ordinat cives in beatitudinem politicam civitatis aut regni , quæ est bonum sibi proportionatum , maximeque in tranquillitate & pace Republicæ consistit .

Dices contra hæc rationem : Lex essentialiter pertinet ad intellectum , ut articulo præcedenti ostendimus : Ergo non respicit bonum commune ut ultimum finem . Consequentia videtur manifesta , ultimus enim finis non respicitur nisi à voluntate , cum sit ejus objectum .

Respondeo , concessio Antecedente , distinguendo Consequens : Non respicit ultimum finem , sub ratione boni , concedo , sic enim pertinet ad voluntatem . Sub ratione veri , diligendo scilicet & imperando in ordine ad illud , nego consequentiam , hoc enim proprium est intellectus .

Secunda ratio D. Thomæ est : Lex ordinat hominem ad debitum finem illius : Sed debitus finis hominis est felicitas seu bonum commune : Ergo lex essentialiter respicit bonum commune . Major constat ex ratione præcedenti , Minor sic probatur à D. Thoma . Quælibet pars ex natura sua ordinatur ad totum , sicut imperfectum ad perfectum : Sed homo est pars totius communitatis perfectæ : Ergo per se ordinatur ad totam communitatem : At hæc tota communitas

tas

tas per se ordinatur ad suam felicitatem & commune bonum, cum respiciat illud ut propriam perfectionem sibi proportionatam, & finem sibi proprium: Ergo de primo ad ultimum, homo ordinatur ad bonum commune, illudque ex propria natura respicit.

28. Demum suaderi potest conclusio hoc discursu: Potestas legislativa, quæ est in Principe, respicit essentialiter bonum commune: Ergo & lex. Consequentia patet, nam actus cuiuscumque potentia cuius est actus. Antecedens probatur: Omnis potestas condendi leges, quæ est in Principibus, vel est à Deo, vel à populo: Si à Deo, conitatur omnem conferri propter bonum commune, cum Deus tale bonum præcipue intendat. Si à populo, idem patet, nam sicut illam conferunt omnes, ita eo fine & animo conferunt, ut ad publicam ipsorum bonum exerceatur, non verò ut ad privatum ipsius Principis commodum referatur. Unde in Concilio Toletano 8. cap. 10. præcipitur, ut qui eligetur in Regem, juret non prospicere proprii iura commoda, sed providere patriæ, gentique suæ.

Confirmatur: Inter causam efficientem seu moventem, & finalem, debet esse proportio: Atqui leges non conduntur nisi ab his qui præfunt multitudini, qui que sunt superiores quolibet particulari homine, in eam multitudine contento: Ergo in bonum commune totius multitudinis dirigi debent.

Dico secundò, de ratione legis est, esse stabilem & permanentem, ac durare & obligare quoad usque revocetur, subindeque esse aliquo modo perpetuam.

29. Colligitur ex cap. ultimo de officio legati, ubi dicitur statutum legati habere vim legis & perpetuò durare. Unde Doctores communiter hoc discrimen ponunt inter præceptum ab homine datum, per modum præcepti personalis, & latum per modum legis seu constitutionis, quòd purum præceptum expirat per mortem præipientis. *Mandatum*, Cod. *Mandati*, non verò lex, seu statutum, quia lex non moritur, ut notant Abbas & alii in caput *Irrefragabili*, §. *Ceterum*, de officio Ordinarii.

30. Patet etiam hæc veritas inductione, nam lex æterna, cum in mente divina existat, perpetua est & immutabilis. Similiter lex naturalis, quæ participatio est æternæ, perpetuò durat. Lex etiã divina, tam vetus, perpetua fuit, constanter omnes obligando usque ad adventum Christi; quam nova, quæ duratura est usque in finem mundi: Ergo etiam leges humanæ, quæ imitari debent, quoad fieri potest, naturalem & æternam, ex quibus deducuntur, debent esse permanentes & stabiles, ut sint convenientes humanæ gubernationi communitatis, quæ postulat stabilitatem & uniformitatē. Unde leges dicuntur esse quasi fundamenta Reipublicæ, quibus nixa hæret, & veluti vincula & funiculi, quibus restricta, firma, ac fixa in capto bono perseverat. Hinc Cicero orat. pro Cluentio, leges, nervos ac sanguinem Reipublicæ appellat, atque quod sicut corpora nostra sine sanguine & nervis subsistere nequeunt, ita nec Reipublica sine legibus.

31. Porro triplici respectu lex perpetua dicitur: Primò respectu ferentis, quia durat, illo licet amoto, vel mortuo; non enim expirat lex per mortem ejus à quo fuit lata, ut dicitur cap. ultimo de officio legati, supra citato; alioquin magna fieret in Republica legum humanarum muta-

tio, non sine magno ipsius detrimento. Secundò respectu eorum quibus imponitur lex, quia non solum præsentibus obligat, sed etiam quotquot erunt imposterum partes illius communitatis. Tertiò, respectu ipsius legis, quia talis est, ex intentione & modo quo fertur, ut semel lata, semper duret, donec vel abrogetur, vel ejus materia ita mutetur, ut justa esse desinat.

Dico tertiò, lex debet ferri pro tota communitate.

Patet hæc conclusio, nam in hoc differt lex à præcepto, quòd præceptum uni, lex omnibus imponitur, quatenus illud ad privatam directionem partis, hæc ad publicam gubernationem Reipublicæ ordinatur. Unde l. ff. de legibus, sic dicitur: *Lex est commune præceptum*. Et l. *lura*, eodem titulo: *Lura non in singulas personas, sed generaliter constituuntur*. Et l. *Leges sacratissima* C. eodem titulo: *Leges sacratissima, quæ confirmantur hominum vias, ab omnibus intelligi debent, ut universi, præcepto earum manifestius cognitio, vel inhibita declinent, vel permessa sedentur*.

Ratio etiam suffragatur, Tum quia lex est principalis actus prudentiæ politicæ, vel regalis, quæ per se primò respicit bonum totius Reipublicæ, vel communitatis. Tum etiam, quia lex debet esse perpetua, ut conclusionem præcedenti declaravimus: At nulla persona est perpetua pro statu præsentis, pro quo maximè leges necessariæ sunt: Ergo lex non imponitur uni privatæ personæ, sed communitati, quæ perpetua est, quatenus durat per continuam successionem.

Hanc doctrinam confirmat universalis legum inductio: nam lex æterna ad omnes creaturas legis capaces se extendit; lex naturalis, quæ æternæ legis participatio quædam est, omnes ligat; lex politica divina, tam vetus, quam nova, pro capacitate personarum, earumque exigentia, ad omnes lata est: Ergo eadem ratio est de quavis alia lege.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò contra primam conclusionem: Multæ sunt leges, quæ privatam bonum respiciunt, ut lex naturalis de tuenda propria vita, lex elemosinæ, lex correctionis fraternalis, lex confessionis sacramentalis, quæ salutem supernaturalem penitentis respicit, & idem est de legibus aliorum Sacramentorum. Demum privilegium veram habet rationem legis, dicitur enim privata lex in cap. *Privilegium* dist. 3. & tamen respicit bonum particulare aliqujus personæ, illius scilicet in cuius favorem conceditur: Ergo non est de ratione legis ad bonum commune ordinari.

Respondet, concessio Antecedente, negando Consequentiam, nam aliud est loqui de materia proxima circa quam versatur lex, aliud de motivo formali propter quod versatur circa talem materiam; cum enim lex regula humanorum actuum, sicut in actibus humanis illa duo distinguimus, ita in lege ea distinguere debemus. Lex ergo naturalis de tuenda propria vita, respicit bonum privatam personæ particularis, ut materiam proximam circa quam versatur, habet tamen bonum commune pro motivo, quod per se primò respicit; cum enim quilibet homo sit pars naturæ humanæ, & pars per se ordinatur ad totum, sicut imperfectum ad perfectum, fit quod bonum cuiuslibet hominis in particulari per se ordinatur ad bonum

- bonum totius naturæ humanæ; unde auctor & confervator totius naturæ, cuius interest respicere tale bonum, recte præcipit, ut quilibet confervet propriam vitam, ut confervetur bonum totius naturæ, quod non nisi in individuis potest subsistere. Idem cum propositione dicendum de aliis præceptis in objectione recensitis, nam licet præceptum elemosinæ, & correctionis fraternæ, respiciant bonum privatum particularis personæ, ut materiam proximam, tamen id totum ordinant in bonum commune, ad quod pertinet ut pauperes alantur, ne pestes aut furta grassentur in Republica, & quod vitia emendentur, quæ sunt contra bonum commune naturæ rationalis. Similiter licet leges sacramentorum, & aliæ supernaturales, ad bonum particulare ordinentur, ut ad materiam proximam, hoc tamen totum est in ordine ad bonum commune, quod per se primò respiciunt; ordinantur enim ad cultum Dei ultimi finis, & ad perducendos homines, qui illis legibus utuntur, ad Deum ultimum finem supernaturalem, qui est bonum commune totius naturæ humanæ, ut ad illum elevatæ, non quidem communitate generis aut speciei, sed communitate finis in quo omnes homines communicant, ut ait D. Thomashic art. 2. ad 2.
- 37 Ad id quod subditur de privilegio, respondent alicui, privilegium non habere rationem legis proprie dicte, sicut nec præceptum, vel sententiã Judicis. Sed quid quid sit de hoc, de quo infra, hoc dato, consequentia neganda est. Licet enim privilegium respiciat bonum privatum alicujus personæ, ut materiam proximam, hoc tamen cedit in bonum commune, quod alicui sunt privilegiati, propter strenuè facta in obsequiũ Republicæ, ut alii accendantur ad promovendum bonum commune, per opera studiosa & ardua.
- 38 Obijcies secundo: Leges positivæ exigentes tributa, veræ leges sunt, & tamen non respiciunt bonum commune, imò multoties illud videntur destruere, sed privatam Regis commoditatem: Ergo non est de ratione legis, quod bonum commune respiciat.
- 39 Respondeo, leges tributorum respicere privatam Regis commoditatem, ut materiam proximam, sed hanc ordinare ad Republicæ facultatem, ut nimirum Rex per vestigalia thesaurum acquirat, quo Republica in bello defendatur, & in pace confervetur.
- 40 Obijcies tertio contra secundam conclusionem: Lex vetus duravit solum usque ad adventum Christi, & multæ sunt leges humanæ, quæ successu temporis mutantur: Ergo non est de ratione legis quod sit perpetua: præsertim si sermo sit de legibus humanis, quia homines legem ferentes, cum sint mortales, non possunt obligare in perpetuum.
- 41 Respondeo, legem veterem fuisse perpetuam pro eo statu pro quo lata fuit, nam quandiu per Evangelicam, ad quam ut ad perfectiorẽ disponebat, revocata non fuit, semper obligabat. Quod ut melius percipiatur, Notandum est, quod perpetuitas quæ legi adscribitur, non est positiva, scilicet quæ semel lata, nunquam mutari possit, sed negativa, ut quandiu consuetudine, vel consensu & voluntate Principis non revocatur, semper obligandi vim obtineat, hæc enim perpetuitas sufficit ad distinguendam legem à præcepto, quod non modò negativè, sed etiam positivè temporale est, durans tantum ad

Tom. III.

A vitam præcipientis, nisi expressè confirmetur ab habente potestatem. Ex quo patet, quod leges etiam humanæ ex natura sua sunt perpetuæ, tamen successu temporis voluntate Principis revocari possunt.

Nec obstat quod homines legem ferentes sint mortales, nam leges Ecclesiasticæ feruntur auctoritate Christi, qui non moritur, & hanc potestatem contulit Ecclesiæ: Civiles verò feruntur auctoritate Republicæ, quæ similiter non moritur, nam illa jus suum transtulit in eos quos constituit gubernatores & legislatores.

Obijcies quarto contra tertiam conclusionem: In jure Canonico distinguuntur Canones legem privatam à publicâ, & hanc quidem volunt imponi communitati, illam verò privatam personæ, Cod. licet, de Regularibus, & Cod. Dna sunt, 19. quæst. 2. Idemque traditur in jure Civili. Nam Institut. de jure naturali, gentium, & civili, §. sed & quod, dividuntur leges Principis, in generales, quæ omnes tenent, & personales, quæ nec ad exemplum trahuntur, quoniam non hoc Princeps vult. Nam quod alicui ob meritum indulget, vel si quam penam irrogavit, vel si cui sine exemplo subvenit, personam non transgreditur: Ergo de ratione legis non est, quod feratur pro tota communitate.

Respondeo Canones citatos, per legem privatam, intelligere votum ex speciali inspiratione Spir. S. factum, vel ipsam inspirationem, quæ lex improprie dicitur & analogicè, eò quod scribatur in corde, & impellat, vel obliget, ut lex Instituta verò loco citato, per legem personalem intelligunt eam, quæ fertur in favorem aut in pœnam alicujus personæ, & successorum: vel cujus executio ad illam pertinet. Sed non negant fieri communitati respectivè, id est pro illis, ut membris communitatis, & in commune bonum, saltem mediatè, quatenus, ut jam supra dixi, expedit communi bono merita aliquorum & excellentiâ privilegii donari, ut alii accendantur ad bonum Republicæ promovendum per opera ardua & studiosa.

§. III.

Corollaria præcedentis doctrine.

Ex dictis colligitur, hæc tria, præceptum, sententiam, & privilegium, non habere veram rationem legis. Triplex enim inter simplex præceptum & legem reperitur differentia. In primis enim licet præceptum possit imponi toti communitati, hoc tamen non exigit necessariò, sed potest imponi personæ particulari; lex verò semper communitatem personarum respicit necessariò, ut in tertia conclusione ostensum est. Secundò, præceptum expirat morte vel amotione imponentis, etiam si absolutè & sine limitatione imponatur, lex autem non expirat morte legislatoris, cum ex natura sua perpetua sit, ut in secunda conclusione declaravimus. Tertio, præceptum potest imponi à quocunque superiori, lex verò ferri nequit nisi ab eo qui à Deo vel à Republica habet potestatem legislativam.

Similiter sententiã differt à lege, licet aliquid de illa participet; Lex enim est ipsa ordinatio superioris, sententiã verò potius est applicatio & executio legis circa privatam personam & eventum, quàm legis impositio. Unde D. Thomas infra quæst. 96. art. 1. ad 1. sic ait: Dicuntur etiam quadam

Tit

quadam

quaedam legalia, non quia sint leges, sed propter applicationem legum communium ad aliqua particularia facta, sicut sunt sententiae, quae pro jure habentur. Participat verò aliquid de lege, in quantum habet perpetuitatem, sicut illa, nec expirat morte aut amotione ferentis sententiam. Cujus ratio est, quia sententia habet vigorem in virtute legis, & sic est perpetua, sicut illa. Verum est tamen, quod ad ferendam sententiam non requiritur suprema potestas legislativa Principis, sed inferior Judex, per auctoritatem derivatam ab illo, potest eam ferre, ut ex usu constat. Et ratio est, quia sicut in artificialibus disponere formam domus pertinet ad architectum, applicare tamen illam inducendo eam in aliquam singularem materiam, dolando scilicet ligna & aptando lapides, spectat ad inferiores artifices: sic in moralibus, ad Principem, qui est architectonice regiminis, pertinet disponere formas legum ad bonum commune procurandum; applicare verò illas ad singulares casus & personas, ad particulares Judices attinere potest.

Demum lex à privilegio differt, quia lex semper respicit pluralitatem personarum, & bonum commune Republicae; privilegium autem potest respicere particularem personam, & illius bonum particulare. Unde privilegium ex Isidoro lib. 5. Etymol. cap. 8. dicitur quasi privata lex, seu lex privatorum. Convenit autem cum lege in hoc quod est perpetuum, sicut illa. Quia verò exemptionem à lege, seu exceptionem legis, solum facere potest ille qui legem condere potest, hinc fit quod privilegium in concedente, supremam potestatem legislativam requirat, sicut ipsa lex in condente.

ARTICULUS III.

Apud quos resideat potestas legislativa?

44 **D**ico primò, condere legem civilem, solum pertinet ad multitudinem, vel ad eum qui curam habet multitudinis; sive sit unus, ut in imperio monarchico; sive sint multi, ut in imperio democratico. Ita D. Thomas hic art. 3. ubi rationem affert, quia lex primò & principaliter ordinatur ad bonum commune, ut art. precedenti ostensum est: Sed ordinare aliquid in bonum commune, pertinet ad communitatem, vel ad eum qui ejus curam habet; quia sicut pars respicit bonum particulare ut finem sibi proportionatum & proprium, ita tota communitas bonum commune. Ergo condere leges civiles, solum pertinet ad multitudinem, vel ad eum qui praestit multitudini & habet curam illius.

Dices, Conditor legis debet esse superior ei quem lege sua obligat: Sed Republica non est superior sibi: Ergo non potest condere leges quae ipsam obligent.

45 **R**espondeo, Republicam dupliciter posse considerari, uno modo quatenus gerit vices Dei, à quo omnis potestas ferendi leges descendit, juxta illud Prov. 8. *Per me Reges regnant, & legum conditores, iusta decernunt*: alio modo ut est gubernabilis in ordine ad bonum commune. Primo modo considerata, est legislativa, secundo autem modo spectata, est susceptiva legis; quia primo modo est quodammodo superior ad seipsam secundo modo considerata, quoad sufficit ut sit legislativa. Potestque id explicari & illustrari exemplo satisfactionis Christi Domini, nam in Christo idem est suppositum quod satisfacit, &

A cui exhibetur satisfactio, sed satisfacit, in quantum humanum, & sic ei satisfactio in quantum divinum, sicque est superius ad seipsum primo modo considerata. De quo fusius in Tractatu de Incarnatione.

Ex his intelliges, potestatem legislativam immediate & jure naturae residere in communitate, in Rege verò, aut quolibet alio habente potestatem condendi leges, mediate solum & jure humano: cum enim potestas condendi leges civiles, non possit commodè à tota communitate exerceri per seipsam, transferri solet ad unum, qui sit caput morale communitatis, & Princeps supremus reliquorum omnium, si monarchicum regimen instituat, vel in paucos, & optimos, si aristocraticum: vel in plures, & plebeios, si democraticum.

Sed avertendum est, tale jus dupliciter transferri à Republica in alium, proximè scilicet & remotè, proximè, quia aliquando Republica immediate eligit aliquem ad supremum regimen; remotè verò, ut quando aliquem eligit in Regem, pro se & suis successoribus; tunc enim in successores dicitur transferre remotè suam potestatem, quia non immediate eligit illos, sed mediante illorum progenitorem.

Dices, Apostolus ad Roman. 13. ait: *Non est potestas nisi à Deo, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*: Ergo Reges & Principes habent potestatem legislativam immediate à Deo, non verò à communitate seu Republica.

Confirmatur: Si Reges acciperent suam potestatem à regno, sequeretur regnum esse supra Rem: Sed hoc non est dicendum: Ergo nec illud.

Ad instantiam respondeo, verba illa Apostoli 49 significare solum potestatem Regum & Principum esse à Deo in radice, quatenus Deus, qui est author naturae, & omnium bonorum naturalium, dedit hominibus potestatem & jus submittendi se alteri, & constituendi sibi superiores.

Ad confirmationem nego sequelam, Reges enim suppositi electione purè & simpliciter monarchicè, sunt superiores regno, licet ab ipso regiam potestatem accipiant, quia scilicet regnum ei se liberè subiecit, quemadmodum, quando quis alteri se liberè subiecit, aut vendit in servum, fit illi inferior, quamvis potestas quam hero tradit, oriatur ab ipsius voluntate.

Dico secundo, in Ecclesia Catholica esse potestatem condendi leges, quibus omnes fideles obligentur.

Hæc conclusio est certa de fide, & definita in Concilio Constantiensi, ubi proscribitur error Wiclephi talem potestatem Ecclesie denegantis; constatque ex traditione Ecclesie, quæ à temporibus Apostolorum usque nunc, in omnibus Conciliis aliquas leges & canones statuit, ad componendos mores fidelium.

Ratio etiam suffragatur: Nam, ut supra dicebamus, in omni Republica bene instituta, est potestas imperandi quæ utilia sunt ad ejus conservationem, & prohibendi quæ sunt nociva: Sed Ecclesia est Republica Christiana rectè instituta à Christo: Ergo illi non deest facultas condendi leges necessarias vel utiles ad componendos fidelium mores. Quamvis enim dederit Christus suis fidelibus legem Evangelicam, hæc tamen lex multa continet in universali, quæ debet determinari per legem Ecclesiasticam, vel quantum ad modum, vel quantum ad tempus, ut constat in præceptis de receptione sacramentorum.

Dico